

Staeltje Natuur no.84

juni 2018

Inhoudsopgave

De vereniging

- 3 [Van het bestuur: Uitnodiging](#)
- 4 [Privacy bij de Vrienden van het Staelduinse Bos](#)

In en om d' Oude Koestal

- 12 [Bezoekersaantallen](#)
- 24 [Tentoonstelling "Reptielen en Amfibieën"](#)
- 21 [Agenda 2018](#)

In het Staelduinse bos

- 17 [Tweede 'K' in kuikentje](#)

Info

- 2 [Colofon; verdere informatie](#)
- 26 [Infomatie over de vereniging](#)

Voor de kids

- 14 [Kinderpagina](#)
- 16 [Piekerpagina](#)

Natuur algemeen

- 11 [Insecten](#)
- 13 [De gewone pad](#)
- 18 [Wat kost de honing?](#)
- 20 [Is de Bij de nieuwe Panda?](#)
- 22 [De kleine watersalamander](#)
- 24 [De bruine kikker](#)

Natuur in de regio

- 8 [Dagboek van een kikkerjaar](#)
- 25 [Kikkers en salamanders \(foto's\)](#)

Colofon

Aan dit nummer werkten mee:

Peter Adriaanse
Tiny Dankier
Inge Dorenbos
Diek van Drongelen
Rita Hoogland
Els en Gerrit Keizer
Ada van der Wel
Toeleveringsbedrijf Vlaardingen

Redactie-adres

Gerrit en Els Keizer-Boogh
Riemtale 2 3155 ND Maasland
tel.: 010-5925298
e-mail: staelduinsebos@hotmail.com

Het volgende nummer verschijnt in januari 2019. Sluitingsdatum voor kopij is 15 oktober 2018.

Maakt u wat moois of iets leuks mee in de natuur in onze regio, deel het dan eens met ons. Wij nemen het graag op in dit blad.

Verdere informatie

www.hetstaelduinsebos.nl
www.facebook.com/hetstaelduinsebos

Wilt u het Staeltje Natuur digitaal ontvangen? U ziet dan ook de foto's in kleur!
Laat het ons weten op e-mailadres: staelduinsebos@hotmail.com

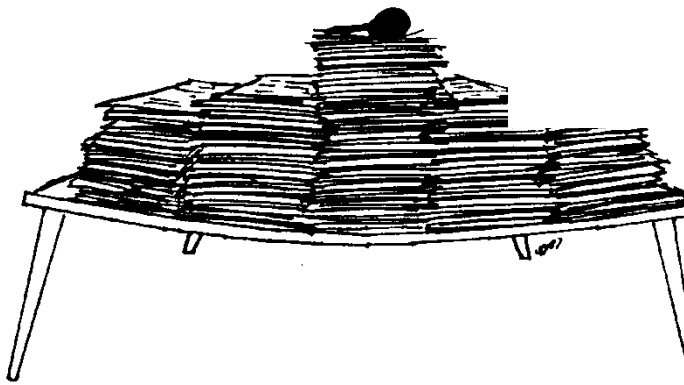
Bij het onderwerp zet u: Staeltje digitaal. In het bericht lezen we graag uw naam, adres, telefoonnummer en als het even kan uw lidmaatschapsnummer.
Een voorwaarde is wel, dat uw e-mailadres niet verandert, of dat u een adreswijziging stuurt als dat wel zo is. We sturen u dan ook de Nieuwsbrief toe.

Voorbeelden ziet u op: www.hetstaelduinsebos.nl/vorigeStaeltjes.html

Als u alleen de Nieuwsbrief digitaal wilt ontvangen, laat dat ons dan ook via bovenstaand e-mail adres weten. Vermeld dan duidelijk "Nieuwsbrief" in de onderwerp-regel.

[← INHOUD](#)

Van

het

bestuur

UITNODIGING STAELDUINDAG

Het bestuur heeft het genoegen u uit te nodigen tot het bijwonen van de jaarvergadering. Deze zal worden gehouden in d'Oude Koestal op zaterdag 30 juni 2018. De aanvang van deze bijeenkomst is 14:30 uur.

A G E N D A

1. Opening door de voorzitter
2. Notulen jaarvergadering 1 juli 2017 (deze kunt u lezen in Staeltje Natuur no 83, zie ook http://www.hetstaelduinsebos.nl/StNmap/StN83_web2kol.pdf)
3. Ingekomen post
4. Jaarverslag penningmeester
5. Verslag kascontrolecommissie, benoeming nieuw lid
6. Jaarverslag secretaris
7. Rondvraag
8. Sluiting

Vanaf 14:00 uur is er gelegenheid om binnen te lopen en alvast een kijkje te nemen in het bezoekerscentrum.

Het financieel overzicht wordt op de vergadering uitgedeeld.

Om 15:30 uur sluiten we de vergadering af.

Hierna is er voor de aanwezigen de gelegenheid om gezellig bij te praten en nog wat te drinken.

Uw Bestuur

[← INHOUD](#)

Privacy bij de Vrienden van het Staelduinse Bos

Inleiding

De vereniging Vrienden van het Staelduinse Bos heeft de beschikking over persoonsgegevens van onze leden en vrijwilligers. Deze gegevens worden zorgvuldig behandeld en beschermd tegen onjuist gebruik.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die ingaat op 25 mei 2018, stelt eisen aan de manier waarop we omgaan met deze gegevens. Dit betreft het registreren, verwerken en bewaren ervan. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is de overheidsinstantie die zich bezighoudt met deze wetgeving en de controle daarop.

AUTORITEIT PERSOONSGEGEVENS

1. Eisen aan verwerking persoonsgegevens door verenigingen.

In de AVG zijn eisen gesteld aan alle organisaties die bestanden met persoonsgegevens beheren. Bij onze vereniging betreft dit de ledenadministratie. De grondslagen waarop wij gegevens verzamelen zijn:

- Toestemming. De leden geven zelf hun gegevens op bij het lid worden.
- Noodzakelijk voor uitvoering van een overeenkomst. De leden krijgen het verenigingsblad en nieuwsbrieven. Voor het financieel beleid is inzicht nodig in betalingen van contributie en extra donaties.

Volgens de AVG heeft de vereniging het recht om de gegevens te verzamelen en te gebruiken, zoals we nu doen.

Onze leden hebben onder de AVG een aantal rechten m.b.t. hun persoonsgegevens:

- a. Recht op inzage
- b. Recht op rectificatie en aanvulling
- c. Recht op vergetelheid
- d. Recht op dataportabiliteit
- e. Recht op beperking van de verwerking
- f. Rechten met betrekking tot geautomatiseerde besluitvorming en profilering
- g. Recht van bezwaar

Punt d. komt bij ons niet voor, de gegevens blijven alleen bij deze vereniging.

Punt f. komt bij ons niet voor, er zijn geen automatische besluiten en we profileren niet.

Punten c. en g. komen voor bij opzeggen van het lidmaatschap, punt g. evt bij weigeren van de nieuwsbrief.

Voor alle overige rechten kunt u de vraag direct aan het bestuur of de ledenadministrateur stellen.

2. Wat weten we van onze leden en hoe zijn de gegevens verkregen?

De aanmelding als lid vindt plaats door invullen van een formulier in het bezoekerscentrum of een opgave via e-mail.

Verkregen gegevens bij inschrijving:

- achternaam, dhr/mw/fam*, voorletters*, woon-/postadres, postcode, woonplaats
- telefoonnummer*, e-mailadres*, wel/niet digitaal Staeltje*
- contributie wel/niet direct voldaan
- bankrekeningnummer*, geboortedatum* , wel/niet vrijwilliger worden*
- datum van inschrijving, handtekening

De met * gemarkeerde gegevens worden niet altijd ingevuld, worden soms later aangevuld.

In de database met ledengegevens heeft ieder lid een uniek nummer en worden nog toegevoegd:

- plaats- en wijknummer voor bezorging
- gebruik e-mail ja/nee , digitaal Staeltje ja/nee (deze gegevens worden vaak ook later verkregen, b.v. omdat een lid een e-mail stuurt)
- bankrekeningnummer (meestal verkregen na contributiebetaling, soms 2 nummers bekend t.b.v. mogelijkheid om te zoeken bij wie de betaling hoort)
- beroep (slechts zeer incidenteel bekend, wordt niet meer gevraagd)
- datum van inschrijving, datum van uitschrijving, reden van uitschrijving (indien bekend)
- evt. werkzaamheden als vrijwilliger binnen vereniging
- betalingsgegevens van voorgaande jaren (kennis hiervan helpt bij het verwerken van betalingen)
- aantekeningen over verhuizingen, wel/geen nieuwsbrief, uitgestelde uitschrijving e.d.

Op geen enkele wijze verzamelen of registreren we zgn. bijzondere persoonsgegevens (dit zijn gevoelige gegevens, bijvoorbeeld het BSN, gegevens over gezondheid, geloof, strafrechtelijk verleden, etnische gegevens of gegevens betreffende ras). Wij hebben hier het recht niet toe en hebben dit ook niet nodig.

3. Hoe gebruiken we de gegevens van de leden?

Ieder lid krijgt tweemaal per jaar het verenigingsblad Staeltje Natuur, hetzij een papieren tijdschrift, hetzij de link om dit via onze website te lezen. De tijdschriften worden door vrijwilligers bezorgd, een klein deel gaat met de post.

Ieder lid wordt bij het januarinumnummer d.m.v. een persoonlijke brief gevraagd de contributie te betalen. Bij het juni/juli nummer wordt zo nodig een herinnering om te betalen bezorgd. In oktober of november wordt evt. een tweede herinnering verstuurd. Deze laatste herinnering gaat altijd als brief met de post. Deze contributiebriefen zijn persoonlijk, omdat het lidnummer nodig is als betalingskenmerk.

We streven naar zoveel mogelijk bezorging door vrijwilligers i.p.v. met de post om de kosten laag te houden.

Ieder lid met een e-mailadres krijgt een nieuwsbrief gemaïld, die een aantal malen per jaar actuele informatie geeft. Een lid kan aangeven als dit niet gewenst wordt. Dan wordt dit aangetekend in de

ledenadministratie en wordt geen nieuwsbrief meer gestuurd.

De e-mails worden verstuurd in groepen van maximaal 50, in het adresveld BCC, zodat leden elkaars adressen niet te zien krijgen.

Ook de link voor het verenigingsblad wordt op deze manier aan de "digi-leden" gemaild.

In de ledenadministratie worden de bedragen bijgehouden die betaald zijn aan contributie en eventuele extra giften. Deze gegevens zijn van belang voor het formuleren van het financieel beleid.

Zo nu en dan worden geselecteerde groepen leden benaderd op grond van hun adres en woonplaats, b.v. om nieuwe vrijwilligers te vinden voor het bezorgen van het verenigingsblad.

In incidentele gevallen wordt via e-mailadres of telefoonnummer een poging gedaan een lid terug te vinden, dat verhuisd is zonder een adreswijziging te sturen.

Volgens de AVG is nog meer gebruik van de persoonsgegevens toegestaan:

- Persoonsgegevens doorgeven aan andere leden: dit gebeurt bij het bezorgen van het verenigingsblad. De bezorgers hebben uitsluitend beschikking over de adresgegevens van leden in de wijk waar zij het blad en eventuele brieven bezorgen.
- Persoonsgegevens doorgeven aan bedrijven voor reclame of sponsoring: dit gebeurt in het geheel **niet**.
- Persoonsgegevens doorgeven aan gemeenten voor subsidies: dit is nu niet het geval, maar zou gevraagd kunnen worden. Hierbij zou het b.v. kunnen gaan om aantallen leden in de woonkernen.

4. Het beheren van de persoonsgegevens

Het beheer van de ledenadministratie wordt uitgevoerd door één of meerdere leden, die voor deze taak zijn aangesteld door het bestuur. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de penningmeester.

De gegevens bevinden zich in een database, die uitsluitend toegankelijk is voor de beheerder(s).

Om verlies van data te voorkomen zijn er meerdere back-ups, die op verschillende media bewaard worden. De gebruikte computers worden regelmatig voorzien van de (automatische) updates van het besturingssysteem en zijn voorzien van virusscanners.

De database met persoonsgegevens is beslist niet benaderbaar via de website van de vereniging.

De ingevulde (papieren) aanmeldformulieren worden gearchiveerd.

Recht op inzage: Een lid kan schriftelijk, via e-mail of telefonisch verzoeken om inzage in zijn/haar gegevens. In het algemeen zullen financiële gegevens alleen na legitimatie worden verstrekt.

Mutaties: Een lid kan schriftelijk, via e-mail of telefonisch wijzigingen in de gegevens doorgeven. Deze worden dan zo snel mogelijk verwerkt.

Uitschrijven als lid: Een lid kan schriftelijk of via e-mail het lidmaatschap opzeggen. Het lidmaatschap

geldt voor een boekjaar (loopt gelijk aan kalenderjaar) en moet voor 1 november van het lopende jaar zijn opgezegd. Bij niet betalen van de contributie na 2 herinneringen wordt het lidmaatschap door de vereniging beëindigd. De persoonsgegevens van oud-leden worden verplaatst naar een apart deel van de database.

Bewaartermijn: de gegevens van oud-leden worden maximaal 2 jaar bewaard.

Vragen en klachten: Ieder lid kan met vragen en klachten terecht bij de secretaris, de voorzitter of de beheerder van de ledenadministratie. Adressen en telefoonnummers staan hiervoor steeds op de informatiepagina van het verenigingsblad en op de website.

5. Overige eisen, die door de AVG worden gesteld

Functionaris gegevensbescherming (FG).

Op grond van artikel 37 van de AVG is een FG in drie situaties verplicht.

1. Bij overheden en publieke organisaties;
2. Bij organisaties die vanuit hun kernactiviteiten op grote schaal individuen volgen, b.v. bij profilering van mensen voor het maken van risico-inschattingen;
3. Bij organisaties die bijzondere persoonsgegevens beheren.

De vereniging heeft deze FG niet nodig, omdat geen van deze drie situaties van toepassing is.

Data Protection Impact Assessment (DPIA).

Een DPIA is alleen verplicht als een gegevensverwerking waarschijnlijk een hoog privacy risico oplevert voor de betrokkenen (de mensen van wie de organisatie gegevens verwerkt). Dat is in ieder geval zo als een organisatie:

1. systematisch en uitvoerig persoonlijke aspecten evalueert, waaronder profilering;
2. op grote schaal bijzondere persoonsgegevens verwerkt;
3. op grote schaal en systematisch mensen volgt in een publiek toegankelijk gebied (bijvoorbeeld met cameratoezicht).

Deze drie situaties komen niet voor bij de vereniging, dus we hoeven geen DPIA uit te voeren.

Register van verwerkingsactiviteiten.

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-nieuwe-europese-privacywetgeving/verantwoordingsplicht#faq>

De vereniging is een zgn. "verwerkingsverantwoordelijke", Daarom is er een apart register verwerkingsactiviteiten gemaakt. Hierin staan alle noodzakelijke gegevens beschreven (die ook in dit document staan). Bij navraag door de Autoriteit Persoonsgegevens kunnen we dit tonen.

Datalekken

Op de website en in het verenigingsblad staan contactgegevens van de voorzitter, de secretaris en de ledenadministratie. Iedereen kan daar evt. datalekken melden, waarna de passende maatregelen genomen zullen worden. Er zal gehandeld worden volgens onze procedure datalekken, waarbij in elk geval een melding wordt gedaan bij de AP. Ook worden de leden die hier gevolgen van kunnen ondervinden op de hoogte gesteld.

Beveiliging

De database met persoonsgegevens van de leden staat op de computer van de ledenadministrateur. Deze is ook beschikbaar voor de voorzitter en één ander lid, dat technische ondersteuning kan bieden. De database is op geen enkele wijze via de website van de vereniging benaderbaar. De e-mails voor nieuwsbrieven en verenigingsblad worden uit een apart mailprogramma verstuurd. De mails worden in groepen naar maximaal 50 adressen tegelijk verstuurd, waarbij deze adressen altijd in het BCC veld zijn geplaatst. Zo kunnen leden elkaars adres niet zien. De gebruikte computers zijn beveiligd met een wachtwoord en het besturingssysteem wordt regelmatig (automatisch) geüpdatet. Zowel van de database als van de contactenlijst voor de e-mails worden regelmatig een back-up gemaakt. Deze staan op verschillende media om verlies van gegevens te voorkomen. Indien van toepassing wordt een twee-staps verificatie gebruikt voor toegang tot de bestanden.

Het Bestuur

[← INHOUD](#)

Dagboek van een kikkerjaar

Het stuk hieronder is al weer een aantal jaren geleden geschreven. Inmiddels is er het een en ander veranderd. Kikkers leven nog wel in de tuin, maar grote hoeveelheden kikkervisjes zien we nooit meer in de vijver. Waarschijnlijk zijn de salamanders, die nu in de vijver leven, daar verantwoordelijk voor. In elk geval kan het er in elke tuinvijver nog zo aan toe gaan.

Bij ons in de tuin zit een vijvertje. Het zat er al toen we het huis kochten in 1985 en het is daar gewoon gebleven. In al die jaren hebben we al heel wat vissen gekocht, want soms verdwijnen ze zomaar, na een koude winter was er ooit nog één over en de goudwindes sprongen er zelf uit. Die vissen, dat is leuk, maar het zijn net huisdieren, "tuindieren" zal ik maar zeggen.

Veel leuker zijn de kikkers en padden. Die komen ook naar de vijver, maar die kiezen er zelf voor. We zijn ook een beetje vereerd, dat ze in onze vijver willen wonen! Er zijn al veel goede en minder goede kikkerjaren geweest, eens zaten er wel 10 tegelijk! Als ze er een jaar niet zijn, missen we dat gewoon. Er komen altijd bruine kikkers, die zijn veel op het land, maar paren in het water. Een enkele pad komt ook langs, soms woont er eentje in de tuinkast.

Het jaar 2007 is door de KNNV Delft bestempeld tot kikkerjaar. Een goede reden om nog wat bewuster waarnemingen te doen en dat bij elkaar te zetten.

25 februari.

We hebben al 2 nachten (23 en 25 febr) in onze vijver een bruine kikker horen "knorren", gezien heb ik hem nog niet, want overdag is hij weg. Het geluid van een bruine kikker is heel anders dan van een groene. Het lijkt op zacht knorren of op het spinnen van een poes. Je hoort het goed, maar niet van ver weg.

8 maart.

Tot nu toe hadden we de kikkers alleen gehoord 's nachts, maar vandaag zijn ze "boven water" gekomen: er zitten nu 3 bruine kikkers. Het is een kleine vijver (ca. 500 l) met veel bronmos, draadwier, krabbenscheer en fonteinkruid, dus de kikkers zijn er helemaal gelukkig mee. De vissen (gewone goudvissen) vinden het iets minder, die worden zenuwachtig van het kikkerfeest.

16 maart.

Het roepen van de kikkers heeft effect, vorige week waren er 3, vandaag zitten er al 5 bruine kikkers in de vijver. Ze zijn vooral 's morgens erg levendig.

30 maart.

De week van 19 maart was kennelijk te koud: geen beest gezien.

Deze week (26-30 maart) is het druk in de vijver. Er is steeds een paartje kikkers op elkaar. Soms houdt het vrouwtje zich zo stijf en gestrekt dat je denkt dat ze dood is, maar dat is niet zo.

Aan het stelletje hangen soms slijmerige slierten. Verder zijn er nog 3 "vrije" mannen, die lustig knorren. Eén keer hebben we een wisseling gezien: een mannetje ging aan de buikzijde van het paartje hangen, trapte zijn concurrenten regelmatig weg en werkte daarna ook het 1e mannetje eraf. De mannen hebben mooie witte buiken en onderkaak, het vrouwtje is geliger en heeft een bol lijf. We horen 's nachts veel geknor, maar ook een hoger geluid. Wel knorren, maar je zou het bijna verwarren met een vogel. Tenslotte zit er nog een kleinere pad, die we eerst voor een kikker hadden aangezien, maar vandaag zat hij vol in het zicht. Ik snap niet dat ik dat niet eerder gezien had.

Nu wordt ook duidelijk wie welke geluiden maken: de kikkers knorren laag, de pad knort hoog. Bij gebrek aan een vrouwtje doet de pad vrolijk mee met de rest, hij wordt soms beklommen, hij zit soms te lokken.

2 april.

Vandaag is er kikkerdril verschenen in de vijver. We hebben het helaas niet zien leggen, het ligt bovenop de planten. Het is niet zoveel: ca. 0,25 l.

3 april.

Vandaag heb ik het kikkerdril in een metselkuip naast de vijver gezet, dan eten de vissen de kikkervisjes t.z.t. niet op. Dat doen we elk jaar en dat werkt prima. Met wat plantjes en stenen erbij is het eigenlijk een tweede vijver.

7 april.

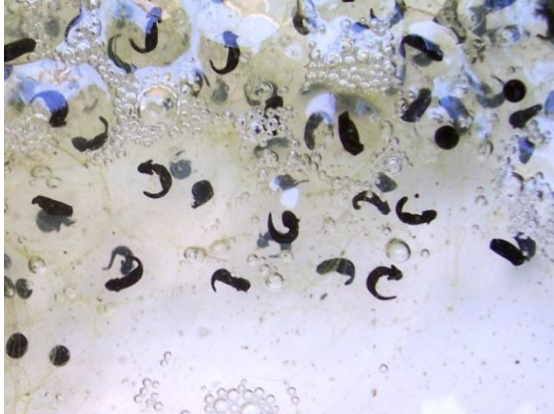
Het is nu rustig in de vijver. Het dril zit in de kuip (2e vijvertje) en is wat uitgezet. De zwarte puntjes zijn ook wat dikker geworden. De kikkers zijn er nog wel, maar laten zich minder zien. Vanmorgen zag ik 3

kopjes boven water. Soms wordt er nog wat geknord.

8 april.

De poes maakt zich erg druk om wat ze buiten ziet: een kikker op het terras. Een kans op mooie foto's laat ik me niet ontgaan. Is het nou een groenige bruine kikker of toch een groene? De donkere vlek achter het oog met een groot trommelvlies en de gele streep eronder: het is toch een bruine kikker, al zou je dat aan de kleur niet zeggen. Hij gaat iets te hard op weg naar de straat met veel kinderen, dus we besluiten hem te vangen om hem naar sloot of vijver te brengen. Annelies probeert hem te pakken, maar dan gilt de kikker een soort waarschuwing, ze schrikt enorm! Tenslotte zetten we hem in de vijver. Daar gaat hij direct weer uit, maar later zit hij er toch.

9 april.

De puntjes in het kikkerdril zijn een soort mini-Barbapapaatjes geworden.

10 april.

In het dril zitten kleine kommaatjes.

12 april.

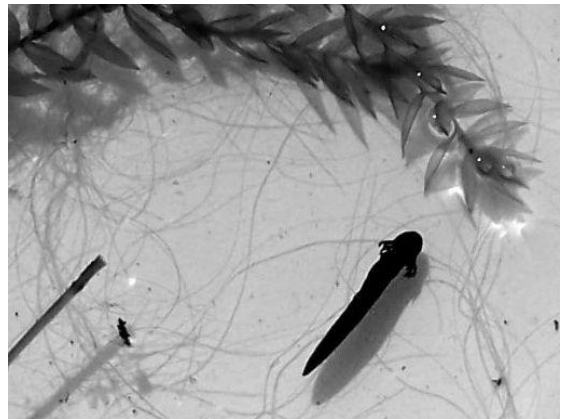
Het is erg warm weer voor april. In het dril bewegen de larfjes en de eerste kikkervisjes zijn eruit. Je kunt nu goed zien dat ze uitwendige kieuwen hebben

13 april.

Alle kikkervisjes zijn uitgekomen, er is alleen een aantal eitjes, dat het niet gehaald heeft.

15 april.

Vandaag wordt het zo'n 27 °C, uitzonderlijk voor half april. De kikkervisjes zijn levendig, krijgen al echte kopjes, maar hebben nog wel uitwendige kieuwen. Ze eten vooral aan het lege dril en sommige zitten al tussen de planten. Vannacht weer een kikker gehoord, vanmorgen eentje gezien, lekker onder de dotter.

21 april.

De kikkervisjes groeien gestaag verder, het zijn nu echte dikkopjes geworden. Ze zwemmen door de hele bak heen, er zit veel draadwier in. De "gelei" van het dril is nog niet weg, maar het wordt wel steeds minder, want er wordt flink van gegeten. Ik maak regelmatig foto's met een takje bronmos erbij om de groei te volgen. In de echte vijver zitten visseneitjes tussen de planten. Ik haal er wat uit en zet het apart in een kweekbakje.

28 april.

Het weer is onveranderlijk warm. Het heeft al ruim 6 weken niet meer geregend. De vissen zetten veel eitjes af, in het kweekbakje zijn al kleine visjes uitgekomen. In de vijver zie je ze niet, ze zijn verstopt of opgegeten. Bij de kikkertjes gebeurt niet veel: ze groeien langzaam en zijn veel diep in de bak. Eten is er volop, het draadwier groeit erg hard!

12 mei.

De kikkervisjes groeien nog steeds erg langzaam. Er zijn er paar die wat groter zijn. Ze eten wel weer graag van komkommer en paprikakoppen.

18 mei. Vandaag grote schoonmaak gehouden: de hele kikkerbak is ververs. Een deel van de kikkervisjes is de vijver ingegaan, de rest heeft vers vijverwater en

nieuwe planten gekregen. De verschillen is grootte zijn opvallend, sommigen zijn 4 à 5 keer zo groot als anderen. Onderin de bak zaten 3 zwarte waterkevers, ca. 1 cm lang. Welke soort het precies is, heb ik niet kunnen ontdekken. Ze zijn verhuisd naar de singel.

De sluitingsdatum van het Staeltje nadert, maar de kikkers groeien verder.

Els Keizer

[← INHOUD](#)

Insecten

Hoera!!!! Heeft U het al gehoord?
van onze insecten kwijt, in amper
de drie insecten minder !!
Eindelijk geen last meer van
Ook geen last meer van die
komen pesten als we zoetigheid

We zijn ongeveer 76 procent
10 jaar [in Europa]. Dat is 2 op
muggen in onze slaapkamer.
vervelende wespen, die ons
willen eten.

En wat dacht u van de mieren, die onze stenen ondergraven in onze tuin en die in kolonne onze keukens binnenwandelen om naar eten te zoeken.
Denk ook aan de bijen waar je steeds voor moet uitkijken of ze je niet willen steken.
Ook de landbouw en onze moestuin heeft veel minder last van vraat van insecten zoals bladluis en rupsen.

Maar..... als er geen rupsen meer zijn, dan hebben we ook geen vlinders meer. Zonder bijen worden onze gewassen zoals aardappels, tomaten, appels en peren e.d. niet bestoven zodat er geen vruchten aan de bomen en planten meer groeien.

Als er geen muggen meer zijn, waar moeten dan onze vleermuizen en zwaluwen van leven?? Als er geen wespen meer zouden zijn, wie zorgen er dan dat het bestand van insecten geregeld wordt??
Zo ziet U maar dat we echt niet zonder insecten kunnen.

We moeten de insecten helpen door veel bloemen in onze tuinen te planten. Vooral geen gif te gebruiken tegen bladluis en andere "schadelijke insecten".

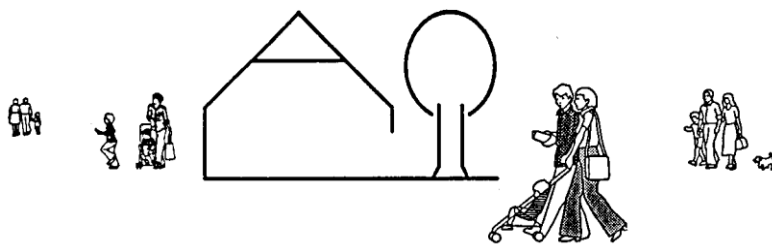

Bij ons in het Staelduinse Bos hebben we een tuin die vol staat met bloemen en ook een echt insecten-hotel. Binnen in de koestal kunt U een echt bijenverblijf bewonderen en ook besteden we regelmatig aandacht aan de insecten in onze tentoonstellingen. En verder hebben de insecten alle ruimte in ons bos, waar U ze op Uw gemak kan bewonderen.

P. Adriaanse

[← INHOUD](#)

Bezoekersaantallen

6 januari	Nieuwjaarsbijeenkomst	44 personen
4 februari	Publieksexkursie Knoppen	45 personen
13 februari	Songrow uit Maasdijk, koffie drinken met een praatje over het bos, tuin bekijken	11 personen
13 maart	De Nieuwe Weg uit Poeldijk, WNME-GPS tocht, groep 7	19 leerlingen en 1 leiding
13 maart	VCS Westerleeschool uit Honselersdijk, WNME-GPS tocht, groep 4, 6 en 7	3 leerlingen en 2 leiding.
18 maart	“Met de bieë het bos in”, allerlei activiteiten in en om de Koestal n.a.v. de Boekenweek met thema “Natuur”	veel bezoekers
24 maart	Bijeenkomst van de vrijwilligers van het Scoutingterrein	33 personen.
4 april	De Driemaster uit Hoek van Holland, WNME voorjaarsexcursie, groep 3a	24 leerlingen en 6 leiding
5 april	De Driemaster uit Hoek van Holland, WNME voorjaarsexcursie, groep 3b	27 leerlingen en 6 leiding
8 april	Publieksexkursie Vogels	32 personen
9 april	Iperse De Bruggen uit Naaldwijk, personeelsuitje met een excursie	18 personen
10 april	De Jozefschool uit Hoek van Holland, WNME voorjaarsexcursie, groep 4	24 leerlingen en 5 leiding
11 april	Prins Willem Alexanderschool uit De Lier, WNME voorjaarsexcursie groep 3	24 leerlingen en 5 leiding
12 april	Daltonschool uit Honselersdijk, WNME voorjaarsexcursie, groep 3 en 4	19 leerlingen en 6 leiding
19 april	Hockeyveteranen Naaldwijk, klootschieten	20 personen
8 mei	BSO 2Flamingo's2samen, voorjaarsexcursie, 4-12 jaar	26 leerlingen en 3 leiding
18 mei	De Driekleur -Wilhelmina uit 's Gravenzande, WNME voorjaarsexcursie, groep 4	27 leerlingen en leiding
23 mei	Eben Haezerschool uit 's Gravenzande WNME voorjaarsexcursie, groep 3	18 leerlingen en leiding

Bezoekersaantallen individueel

per maand	woe/week	weekend	Pasen & vakantie (schattingen)	totaal individueel	excursies & groepen	TOTAAL
januari	-	576		576	44	620
februari	-	396		396	56	452
maart	-	461		461	58	519
april	33	236	900	1169	183	1352
mei (t/m 15/5)	39	94		133	74	207

jaartotalen						
2016	800	6325	800	7125	2098	9223
2017	546	5371	1930	7803	1905	9708
2018 t/m 15 mei	72	1763	900	2735	448	3183

[← INHOUD](#)

De gewone pad

Deze pad wordt tot 13 cm groot, maar de mannetjes zijn fors kleiner dan de vrouwtjes. Ze hebben oranjerode tot bronsachtig gekleurde ogen met een horizontale pupilspleet. Ze hebben meestal een bruine tot grijze kleur en een bobbelige huid.

Padden komen bijna in heel Europa voor. Ze houden van een vochtig landschap met veel begroeiing. Je kunt denken aan bossen, weiden, braakliggend terrein, maar ook tuinen en parken. De voortplanting gebeurt in water, dat niet of nauwelijks stroomt. Ook

visrijk water kan, want de larven smaken zo smerig, dat de vissen ze laten zwemmen.

De pad leeft vrij verborgen (behalve tijdens de jaarlijkse paddentrek), waardoor je ze niet erg makkelijk zult zien. De paddentrek is ergens in maart of april. Ze planten zich vaak voort op enige afstand van de plaats waar ze leven.

De voortplanting gebeurt in het water en het vrouwtje zet daarbij snoeren eitjes af. Zo'n snoer bevat 3000 tot 6000 eitjes.

De gewone pad eet alles wat eetbaar is. Je kunt zeggen dat ze niet kieskeurig zijn, hoewel echt vieze prooien niet worden doorgeslikt. Ze hebben een voorkeur voor insecten, slakken, spinnen en regenwormen. Ook mieren staan op het menu en een pad kan dan zo lang blijven zitten tot er nauwelijks meer mieren over zijn. De vijanden zijn roofvogels, egels en de bunzing.

[← INHOUD](#)

Kinderpagina Staeltje

OP VERKENNINGSTOCHT IN DE NATUUR, deel 2

In juni nam ik jullie mee voor de eerste ontdekkingstocht door de natuur dicht bij huis. Maar er is nog veel meer te vinden.

HOE ONTDEK IK DIERENPAADJES?

Let op vertrapte planten en tunneltjes in hoog gras. Kijk ook uit naar haren en veren die aan de struiken hangen..., dit vertelt je iets over de dieren.

In de winter als het gesneeuwd heeft, zijn de paadjes gemakkelijker te vinden, maar sommige dieren laten zich in de kou liever niet zien.

HOE VIND IK DE WOONPLAATSEN VAN ZOOGDIEREN?

Als je de dierenpaadjes blijft volgen en je ziet een gat in de grond, dan is er een kans dat hier een dier woont.

Veel zoogdieren maken een ondergronds hol.

Bijvoorbeeld de das, het konijn of de vos.

Hoe groter de ingang, hoe groter de bewoner.

HOE WEET IK OF EEN HOL BEWOOND IS?

Kijk goed of er verse pootafdrukken zijn. Maar ook als je niets vindt, moet je het hol met rust laten. Als er spinnenwebben voor de ingang hangen, dan weet je wel zeker dat een hol onbewoond is.

WAT VERTELT EEN KADAVER ME?

Een kadaver is een dood lichaam van een dier.

Je kunt het beter niet aanraken, maar je kunt

het wel goed bekijken. Is het lijf nog heel? Waarschijnlijk stierf het dier dan van ziekte of ouderdom. Als er delen ontbreken, dan heb je de resten van een prooi gevonden.

Een groot kadaver betekent voedsel voor vleeseters. Maar ook insecten voeden zich met de resten van kadavers. En die insecten worden weer gegeten door vogels. Het is dus niet erg als er een dier in de natuur dood gaat, want het is weer voedsel voor andere dieren.

HOE LOK IK BODEMDIEREN IN DE TUIN ?

- Met een uitgeholde aardappel
- Onder een stuk boomschors of een tegel
- Met een half ingegraven bloempot, ondersteboven.
- Met een houtstapel

Met elk lokmiddel krijg je andere resultaten. Gebruik daarom meer dan één lokmiddel en ga met een insecten zoekkaart na (deze kun je in d' Oude Koestel kopen) welke diertjes je kunt zien onder boomschors of bloempot.

HOE VANG IK INSECTEN ?

1. Met een paraplu ondersteboven

Houd de paraplu onder een tak of struik en schud goed aan de struik. Alle kleine beestjes uit de struik vallen in de paraplu.

2. Met honing

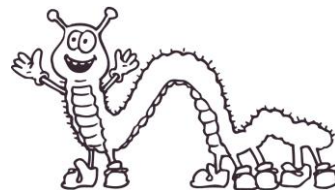
Smeer die op een boomstam om nachtvlinders te lokken.

3. Met een valkuil

Graaf een potje tot de hals in de grond. Maak een afdakje tegen de regen. En leg stukjes fruit, kaas en vlees in de "val".

EEN ECHTE NATUURVERKENNER
LAAT DE BEESTJES WEER LOS

HOE MAAK IK EENVOUDIG EEN INSECTENHOTEL ?

Dit hotel is voor insecten die op bladeren leven, zoals rupsen en verschillende soorten larven.

1. Knip van een grote plastic fles voorzichtig de hals en bodem af.
2. Vul een bloempot met vochtige aarde en steek daarin enkele takjes en bladeren.
3. Zet de plastic fles over de takjes en dek de opening af met een gaasje.

EEN GOEDE GASTHEER OF GASTVROUW GEEFT DE INSECTEN ELKE DAG
VERSE BLADEREN EN GEDRAAGT ZICH NETJES IN DE NATUUR.

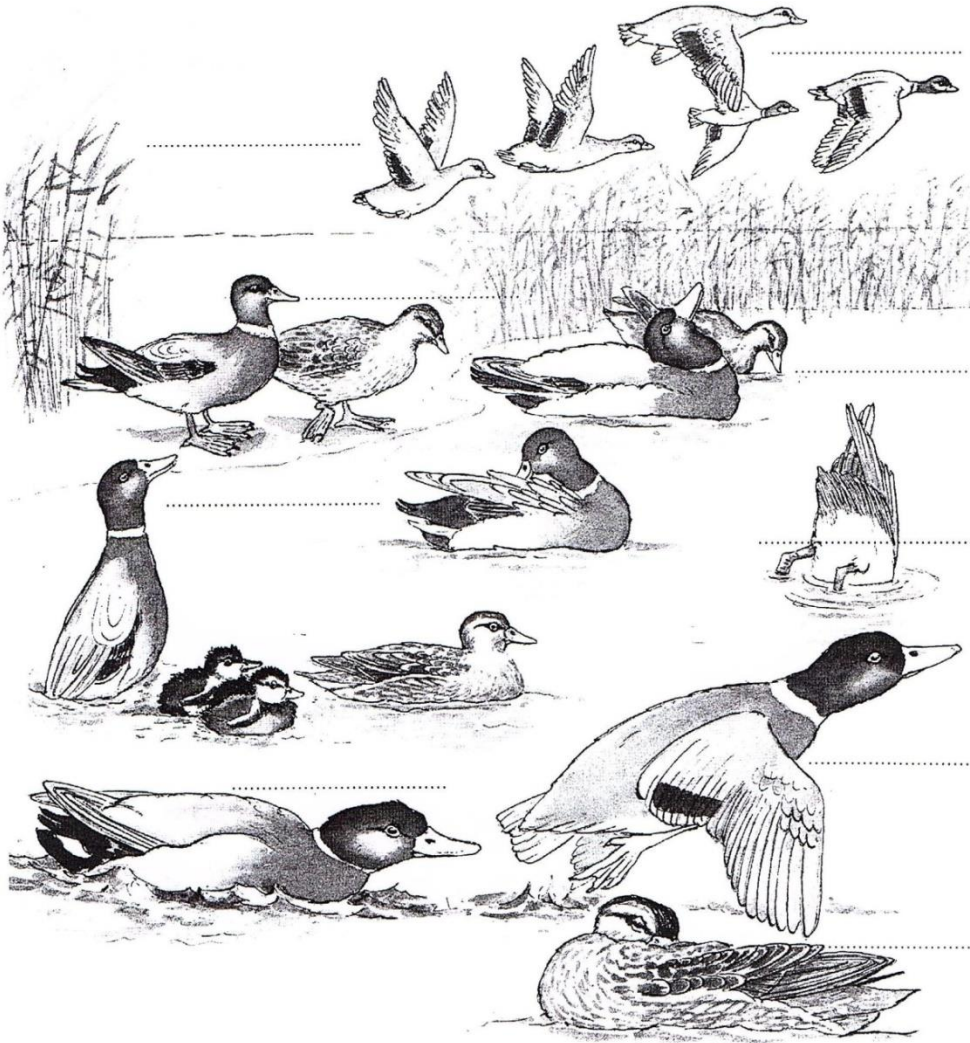
[← INHOUD](#)

Piekerpagina Staeltje

Deze keer een bladzijde om lekker buiten te “piekeren”. Ga maar eens naar een meertje waar je veel watervogels kunt zien. Daar vind je vast en zeker ook veel eenden. Bekijk maar eens goed wat ze allemaal aan het doen zijn. Veel plezier en een fijne vakantie.

- 1 kies uit: wat doet de eend? schrijf dat bij de eend.
- 2 zoek buiten eenden op en kijk of je dit ook ziet.

	ja	nee		ja	nee
zie je een eend slapen	☐	☐	zie je een eend waggelen	☐	☐
drinken	☐	☐	vechten	☐	☐
grondelen	☐	☐	zwemmen	☐	☐
snateren	☐	☐	vliegen	☐	☐
			invetten	☐	☐

[← INHOUD](#)

Tweede 'K' in kuikentje

Maandag 2 april, tweede Paasdag was het tijd voor de jaarlijkse Paasspeurtocht. Ouders, kinderen, ooms, tantes, het was weer een drukke bedoening en natuurlijk heel gezellig. Zoals altijd was het de bedoeling om vragen te beantwoorden en zo een woord te vormen, maar dit jaar was er iets nieuws: nummer vier had geen vraag, maar bij dit nummer moest de letter gevonden worden. Zo liepen er twee mensen om de beurt met de letter K op hun buik en rug de route af (het woord was kuikentje). Dit was mijn eerste taak, maar later stond ik op het einde de tomaten en de plantjes uit te delen die de deelnemers dit jaar als prijs meekregen. Ik nam daar ook de vragenlijsten aan en keek naar het aantal paasfiguren dat mensen hadden gevonden, want die moesten weer geteld worden. Natuurlijk waren er mensen die er een paar misten en zijn er altijd mensen die de opgehangen eieren ook meetellen, maar ik vond het erg grappig om te zien dat er ook mensen waren die het voor elkaar kregen te veel figuren te tellen. Het was in elk geval leuk om de enthousiaste reacties op de speurtocht en de prijsjes te horen.

Al vanaf tien uur waren de vrijwilligers al druk aan het werk om de speurtocht voor te bereiden.

De limonade- en startpost werden klaargezet, de nummers en de paasfiguren opgehangen, net als de lintjes om de tocht aan te geven, in de Oude Koestal werd alles klaargezet om de prijsjes uit te kunnen delen en ik kreeg het sandwichbord om mijn nek met het antwoord op vraag vier. 's Ochtends wilde het weer helaas nog niet zo meewerken, maar ondanks de regen stonden de eerste fanatiekelingen al vroeg aan

de start. Aan mij was de taak met de letter rond te gaan lopen, waarbij ik merkte dat het sombere weer de pret niet mocht drukken. Iedereen was erg enthousiast bezig om de vragen te beantwoorden en de sfeer was heel gezellig. In de loop van de middag werd het weer steeds beter en begon het ook steeds drukker te worden, waardoor het nog gezelliger werd.

Ik ben zeker niet de enige in mijn familie die bij deze speurtocht of bij het Staelduinse Bos in het algemeen betrokken is geweest. In de afgelopen decennia hebben mijn opa, vader en ooms heel veel voor het bos betekend. Zij hebben destijds geholpen met het bedenken en opzetten van de speurtocht en daarom was het voor mij extra leuk om hieraan mee te helpen. Ik heb als kind (zeg ik, alsof ik nu volwassen ben) de verhalen gehoord over bijvoorbeeld de gebakken eieren die opgehangen werden in plaats van die van plastic, die we nu gebruiken (voor zover ik gehoord heb bleek dit niet een heel groot succes in combinatie met honden) of het jaar dat er bedacht was om hier leeggeblazen eieren voor te gebruiken (deze bleken iets te makkelijk stuk te gaan). Helaas bleef het bij verhalen, want ik moet eerlijk bekennen dat ik de speurtocht nooit zelf gelopen heb. Er worden dan misschien geen gebakken eieren meer opgehangen, maar de tocht lijkt nog heel veel op hoe het toen was en dus kreeg ik, door hieraan mee te helpen, toch nog een stukje mee van waar zij toen zoveel uren aan besteed hebben. Ook vind ik het leuk dat ik de traditie zo een beetje voortzet.

Inge Dorenbos

[← INHOUD](#)

Wat kost de honing?

In het algemeen geldt dat een imker alleen rendabel kan oogsten door de bestuiving in de tuinderij en het fruit, zoals appelteelt. Zonder deze bijverdiensten overstijgen bij het honing oogsten de gemiddelde jaarlijkse uitgaven de opbrengsten. Een lokaal potje honing kan gemiddeld wel 5 á 8 euro kosten. Hoe kan dat? Een potje honing uit de supermarkt is vaak goedkoper. Dit is kort samengevat het gevolg van groot inkopen in het buitenland.

Een imker die begint met een gekocht, of gekregen honingbijenvolkje en daarmee honing wil oogsten, moet zich realiseren dat hij/zij moet investeren. Dat kan gebeuren met overname van spullen, of met zelfgemaakte/ nieuw gekochte materialen. Met alleen een kastje, een boekje kopen en lezen, of lid worden van een bijenvereniging en op de website de kalender bijhouden voor de imkerwerkzaamheden, ben je er lang niet.

Doorgaans zal de imker die zich serieus wil gaan bezighouden met de honingooft acht verschillende soorten kosten maken. Om een indruk te geven van de kosten volgt hieronder een opsomming van benodigdheden, waarvan sommige met prijzen.

Kennisvergaring

Als beginner kun je meelopen met een ervaren imker en een honingbijenvolkje kopen. Of een basis cursus volgen van ± 150 tot 300 euro, inclusief een gratis volkje. Verder zijn er ook cursussen voor gevorderden op allerlei gebied. Te denken valt aan koninginnenteelt. Kennis is van belang, om wintersterfte of onvoorziene zwermen, die de honingvoorraad drastisch verminderen, geheel of gedeeltelijk te voorkomen.

Bijenvolkje en behuizing

Een bijenvolkje kan gekocht worden bij een imker, ± vijftig euro. Voor een goede honingooft is het verstandig om met minstens 2 volkjes te imkeren.

Voor de vaste behuizing ervan wordt meestal gekozen voor een spaarkast, een 10-ramer, van hout of kunststof. Soms wordt een korf gebruikt, waar de bijen zelf mee aan de gang gaan. Deze korf of een kleine kast is voor het opvangen van een zwerm nuttig om te hebben. Daarnaast is een 3-ramer een handige uitbreiding voor bijvoorbeeld het apart

houden van voerramen.

Een spaarkast bestaat tenminste uit een broedbak en een honingbak, beiden gevuld met afstandsrepen waarin geplaatst 2x10 ramen met raat, verder een gaasbodem, een dekplank en een dak. De kast mag niet op de (koude) grond geplaatst worden, wel op bijvoorbeeld een omgekeerde kist. In de loop der jaren kunnen tenminste 2 kasten op een bijenstand of in een bijenstal geplaatst worden, van nieuw of oud hout gemaakt. De korf of kleine kast, de 3-ramer en twee spaarkasten kosten samen tenminste vijftig tot tweehonderd euro. Daarbij komen nog de kosten van een zelfgebouwde bijenstal of bijenstand, van enkele tientallen euro's tot een paar honderd.

Gereedschap en andere materialen

Noodzakelijk zijn zoal: een schroevendraaier of kastbeitel, een plamuurmes, twee imkerdoeken, een veer om te vegen, een beroker (diverse soorten van 30 tot 118 euro), tabak; een kooitje voor het

merken van de koningin (ongeveer 20 euro), een doosje merkplaatjes (20 euro) en een moerrooster; iets dat de opening van een dekplank kan afsluiten of een extra dekplank zonder opening; glaspotten met deksels. Een honingslinger hoeft niet perse aangeschaft te worden, maar kan soms ook samen gebruikt worden.

Als de zomerhoning eind augustus/ begin september geoogst is, moeten de bijen wintervoeding krijgen. Dit is een speciale 'suikerstroop', per volk een halve tot hele jerrycan van ± 14 euro. .

Onderhoud en vervanging

Jaarlijks valt er veel te doen aan de behuizing. Niet slechts omdat deze buiten staan en de elementen trotseren. De bijen willen na verloop van tijd geen veelgebruikte ramen met oud kunststof meer vullen met broed en voer. De gemiddelde imker zal min of meer willen uitbreiden. De kasten moeten tijdig geleverd worden, of in de lijnolie gezet en het dak moet tijdig opnieuw waterdicht gemaakt.

Oud kastmateriaal moet tijdig vervangen worden. Kosten kunnen jaarlijks verschillen van enkele tientallen tot honderden euro's.

Imkerkleding

Oude kleding met een simpele kap met gazen bescherming voor het gezicht en zonder handschoenen is voor de meeste imkers te weinig bescherming. Dus dragen zij meer dan dat. Van imkerkap tot imkerpak variëren de kosten tussen de 10 en 80 euro, gecompleteerd door een paar rubber- of imkerhandschoenen.

Bijenziektebestrijding

De gevaarlijke varroamijt kan elke winter dusdanig een volk verzwakken dat het uitsterft. Bestrijden is uiterst noodzakelijk. Deze kan gelukkig bestreden worden met een natuurlijk product, Thymovar genoemd.

Koninginnenteelt

Dit onderdeel van de imkerij kan geheel of gedeeltelijk uitbesteed worden, of anders gezegd een koningin (of moer) kan gekocht worden bij een imkerij.

Wat de honingooft, dus ook de prijs nog beïnvloedt, is de hoeveelheid drachtplanten in de buurt van de bijenstand of bijenstal, de nabijheid van intensieve landbouw en de weersinvloeden in voorjaar en zomer. Als alles gaat zoals het moest, hoopt de imker dat de bijen niet alsnog gaan zwermen met een deel van de honing, want het blijven wilde dieren, die zelf wel weten wat het beste is voor hen. Je kunt er niet altijd tijdig bij zijn.

De hierboven genoemde plus de niet genoemde kosten geven na aftrek van de baten, dus de opbrengst van de honingverkoop, een negatief saldo. Let wel, zonder de personeelskosten erbij op te tellen. De vele werkuren, vooral tussen de maanden maart en september, maar ook in de winter, worden niet in de prijs berekend. De gemiddelde prijzen van een potje honing van 450 gram van een lokale imker zouden meer bedragen dan de 5 tot 8 euro die doorgaans gevraagd worden.

De voordelen van honing van de lokale imker? De herkomst is duidelijk en uit eigen streek. Hij bevat nog enige vitamines en mineralen. Hooikoortslijders lijken baat te hebben bij honing uit eigen streek. En hij kan zo extra lekker ruiken en smaken.

Rita Hoogland

[← INHOUD](#)

Is de Bij de nieuwe Panda ?

Iedereen heeft het wel een keer langs zien komen: het is belangrijk dat we de bijen beschermen, bijen zijn in gevaar, red de bij! Natuurlijk is dit niet voor niets; de bij is daadwerkelijk een belangrijk diertje en heeft het niet gemakkelijk. Wat je echter minder vaak hoort, is dat de bij lang niet het enige insect is dat bescherming nodig heeft. Recent onderzoek heeft aangetoond dat het wereldwijd met alle insecten steeds slechter gaat. De aantallen gaan drastisch achteruit en dit is niet zonder gevolgen. Insecten vormen namelijk ongeveer 80% van het totale aantal diersoorten.

In eerste instantie lijkt dit misschien helemaal niet zo erg. Minder vliegen op de voorruit, minder lek gestoken worden door de muggen, minder insecten om ziektes over te dragen, minder aantasting van planten en minder wespen in je buitenbad. Dat de spinnen hierdoor misschien iets minder te eten hebben vinden sommigen ook allesbehalve een probleem, maar dit zijn helaas niet de enige gevolgen. Om te beginnen zijn spinnen lang niet de enigen die insecten op hun menu hebben staan. Met minder insecten en spinnen krijgen dieren zoals vogels en vleermuizen bijvoorbeeld ook een probleem. Misschien nog wel een groter probleem is dat het grootste gedeelte van de planten insecten gebruikt voor de voortplanting. Minder planten is voor nog veel meer dieren een probleem en niet te vergeten voor minder omvorming van CO₂ naar zuurstof.

Om hier iets tegen te doen is het ten eerste belangrijk te kijken naar de oorzaak. Wat is nou precies de reden dat al deze insecten het moeilijk hebben? Ten eerste zijn insecten, net als vele anderen diersoorten de klos van bijvoorbeeld de industrie en de vervanging van natuur voor snelwegen (die sowieso niet veel goeds te bieden hebben als het om de natuur gaat) of andere bebouwing. Ook de landbouw speelt een grote rol door het massale gebruik van gif, dat bedoeld is voor insecten die de gewassen aantasten, maar ook andere soorten beïnvloedt.

Maar wat is dan de reden dat het de laatste jaren zo hard de verkeerde kant op gaat? Waarschijnlijk gaat het al tijden minder goed, maar is er recentelijk veel meer onderzoek naar gedaan sinds het zo slecht ging met de bij. Bij bijen viel het meer op dat het slecht ging doordat er veel bijen gehouden worden en imkers hun bijen altijd goed in de gaten hebben gehouden. Vergelijkbaar met hoe men pas echt prioriteit gaf aan het beschermen van zoogdieren nadat het slecht ging met de panda.

Natuurlijk zijn er een aantal dingen die we kunnen doen om insecten een handje te helpen. De EU heeft recentelijk besloten om de drie belangrijkste schadelijke giften te verbieden. Er zijn altijd nog andere middelen die ook niet al te best zijn, maar dit is een goed begin. Er zijn al vele artikelen geschreven over hoe je zelf de bij kan helpen. Deze tips zijn ook goed te gebruiken voor insecten in het algemeen. Denk dan bijvoorbeeld aan voldoende en de juiste beplanting in de tuin of zelfs een zogenaamd insectenhotel, zoals we die in de tuin van de Oude Koestal ook hebben. Hopelijk komt het nooit zo ver dat insecten zo bedreigd worden dat het illegaal wordt om een mug in je slaapkamer dood te slaan.

Inge Dorenbos

Kijk voor tips ook eens op:

<https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws/wat-kan-jij-doen-voor-insecten>

of bij <https://www.wnf.nl>

[← INHOUD](#)

Agenda 2018

Voor zover nu bekend zijn dit hier de geplande activiteiten en films

mei t/m zomer		Wisseltentoonstelling "Amfibieën en reptielen"
zondag 10 juni	14:00 u	Publieksexcursie Zomerwandeling *)
juni, film van de maand		"Het Drentse landschap?" Een nog steeds actuele film uit 2002 over de geschiedenis van het Drentse landschap. (9 min.)
juli, film van de maand		"De uiterwaarden van de rivier De Waal" Deel -1- Film over de Linge- en Millingerwaard, gebieden ingeklemd tussen De Waal en het Pannerdenschkanaal. (10 min.)
augustus, film van de maand		"De uiterwaarden van de rivier De Waal" Deel -2-" In deze film maken we een oversteek per voetveer naar de Geldersepoort, we zijn dan in de Millingerwaard (14 min.)
september, film van de maand		"Met de Zilvermeeuw door de Biesbosch" Van af de plaats Drimmelen, varen we de wonderlijke wereld van de Biesbosch binnen. (14 min.)
zondag 30 september	14:00 u	Publieksexcursie Herfstwandeling *)
		Wisseltentoonstelling "Dood hout leeft"
oktober, film van de maand		"Volg de vossen in de Oostvaardersplassen" Ruim drie maanden lang registreerden vier webcams het leven van een vossenfamilie. (15 min.)
Herfstvakantie in oktober	13:00-16:00	extra openen op de weekdays
november, film van de maand	Let op: dit is een historische film!	"Sporen in het Landschap" Een oude film van de Rijksvoorlichtingsdienst, over de geschiedenis en het ontstaan van de bodem van Noord-Holland. (12 min.)
december, film van de maand	Let op: dit is een historische film!	"Winter in Zuidholland" Een oude film van de Provinciale Waterstaat van Zuid-Holland, over de strenge winter van 1955-1956. (10 min.)
zondag 16 december	13:30 u 14:00-15:30	Publieksexcursie Midwinterwandeling *) Midwinterhoornblazen in het bos

*) Voor de excursies graag opgeven bij Fam. v. Drongelen, tel. 0174-631427
of per e-mail aatendiek@gmail.com.
Deelname aan excursies is gratis, maar een gift na afloop wordt erg op prijs gesteld.

[← INHOUD](#)

Kleine watersalamander

De kleine watersalamander komt voor in heel Europa, van laaggelegen gebieden tot in de Alpen toe.

Hij stelt weinig eisen aan zijn biotoop en kan in alle met onderwatervegetatie begroeide kleine watertjes die regelmatig in de zon staan, gevonden worden. Het is een cultuurvolger die zich kan handhaven in uiteenlopende milieus, maar het liefst in begroeide, open gebieden. Ook in grotere wateren komt de salamander voor, zoals de oeverzones van meren en vijvers en de bochten van rivieren, heel soms in brak water. De voorkeur gaat uit naar heldere, niet té dichtbegroeide wateren met stilstaand water en niet al te diep, want hier leven roofvissen en grote waterinsecten of de larven die dol zijn op salamanders.

De kleine watersalamander kan zelfs opduiken in een kleine vijver zoals die van een modale tuin. Om het dier te laten gedijen en zich te laten voortplanten zijn wel een aantal maatregelen nodig: Waterplanten zijn essentieel voor de afzet van de eitjes, liefst klein- en veelbladerige soorten zoals waterpest. De vijver mag geen vis bevatten, want deze eten alle eitjes en larven op. Grote vissen eten ook de volwassen exemplaren. De dieren hebben behoefte aan schuilplaatsen als lage, struikachtige planten en platte stenen rond de vijver, bladafval dient niet verwijderd te worden omdat ze buiten de voortplantingstijd een voorkeur hebben voor een strooisellaag om in te schuilen. De oever van de vijver mag niet te steil zijn, de vijver moet een minimale diepte hebben van een halve meter, omdat het water anders te warm wordt in de zomer.

De kleine watersalamander wordt maximaal 11 centimeter lang. De mannetjes worden in de regel iets groter dan de vrouwtjes, bij de meeste amfibieën is dit net andersom. De volwassen dieren hebben een gewicht van 1,2 tot 2,5 gram, de grootste exemplaren worden tot vijf gram zwaar.

De kop is bruin van kleur, de mannetjes hebben duidelijke lengtestrepen aan de kop.

Op de keel is vaak een keelplooi te zien.

Als ze in het water leven, hebben ze huid tussen de tenen van de achterpoten. Dat lijkt een beetje op een zwemvlies. Mannetjes vallen op door de grote, sterk afgeplatte kam op de rug en aan de

staartzoom aan de onderzijde van de staart. Deze is aan de bovenkant gegolfd tot getand en de staartzoom aan de onderzijde van de staart is vaak blauw gekleurd, hoewel dit niet altijd duidelijk is te zien. Vrouwtjes krijgen slechts een lichte kam op de staart die ophoudt bij de basis en niet doorloopt op de rug en daarnaast een eveneens lichte en nauwelijks zichtbare staartzoom.

Mannetje salamander. Kopstrepen, vlekken en golvende staartvin zijn hier te zien.

De mannetjes zijn ook buiten de paartijd makkelijk van vrouwtjes te onderscheiden door een meer afstekende kleur, donkere ronde vlekken op de rug en flanken en een witte buikzijde met naast de vlekken een lichte oranje streep op het midden. Vrouwtjes hebben ook vlekken, maar deze zijn veel kleiner en zitten alleen op de buik, op de rug is de kleur bruin. Het midden van de rug is bij vrouwtjes vaak lichter gekleurd, zodat een rugstreep ontstaat. De huid is, als ze op het land leven, in de landfase droog, dof en bruin tot grijs van kleur, de buik en keel hebben vele kleine, vrij ronde zwarte vlekken, die van mannetjes zijn ook hier duidelijk groter.

De kleine watersalamander is een van de meest op het land aangepaste soorten salamanders. In de winter, herfst en zomer leven ze op het land en in de lente tijdens de voortplantingstijd in het water.

Jonge salamanders die het larvestadium al achter de rug hebben maar nog niet geslachtsrijp zijn leven uitsluitend op het land.

Salamanders in het water zijn goed te vinden, want ze zijn niet echt schuw. Ze moeten bovendien regelmatig komen ademhalen aan de oppervlakte. Tijdens de winterslaap zitten ze vaak verstopt onder stenen of houtblokken, soms vindt de winterslaap plaats in het water. Salamanders zijn op het land slome dieren maar in het water kunnen ze als het moet heel snel wegschieten. Ze drukken dan de pootjes tegen het lichaam en zwemmen snel weg door met de staart te bewegen en kronkelende bewegingen met het lichaam te maken. Ze verschuilen zich een tijdje tussen de onderwaterplanten of duiken naar de bodem en verstoppen zich in de modder.

Larven hebben kieuwen en hoeven geen adem te halen, omdat ze zuurstof opnemen uit het water. Ze leven altijd op of dicht bij de bodem van het water, waar ze niet opvallen vanwege de bruine kleur.

Rond februari komen de salamanders massaal uit hun winterslaap en zoeken direct het water op voor de voortplanting. De mannetjes trekken als eerste, de vrouwtjes wat later.

Als een mannetje een vrouwtje tegenkomt zwemt hij om haar heen en besnuffelt haar. Mannetjes hebben een voorkeur voor grotere vrouwtjes. Voordat er gepaard wordt voert het mannetje eerst een soort paringsritueel uit door met zijn staart te wapperen naar het vrouwtje. De staart kan zowel golvend, waaierend of zweepachtig worden bewogen. Naast de hierdoor ontstane waterdrukolfjes geeft het mannetje ook lokstoffen af die hij naar het vrouwtje waaert om haar te verleiden.

Vrouwtje salamander, haar eieren zijn te zien als bobbels op de buik

Het vrouwtje zet per seizoen in totaal ongeveer 100 tot 400 eieren af, ongeveer 7 tot 12 per dag. De eieren worden één voor één bevestigd aan de blaadjes van waterplanten met kleine blaadjes, zoals waterpest. Het blad wordt steeds om het ei gevouwen ter bescherming. De vrouwtjes zijn daar heel secuur in; ieder eitje wordt op het midden van een blad afgezet, waarna met de poten het blad wordt omgevouwen met het ei in het midden. Omdat het ei een beetje kleef, blijft het goed vastzitten. De eieren hebben een doorsnede van ongeveer 1,3 tot 1,8 millimeter. Ze zijn omgeven door een gelei-achtig en doorzichtig omhulsel dat een doorsnede heeft van 2,2 tot 3 millimeter.

Als de eieren uitkomen zijn de larven zo'n 6 tot 8 millimeter lang, ze groeien door naar ongeveer 40 mm waarna de metamorfose plaatsvindt.

De larven hebben uitwendige kieuwen, die duidelijk te zien zijn als twee roodoranje veerachtige pluimen aan de zijkanten van de kop. Ook hebben de larven een staartzoom en een hoge rugkam die eveneens verdwijnen als de metamorfose plaatsvindt. De voorpootjes zijn al direct ontwikkeld, wat ook wel nodig is want de larve jaagt actief op prooien en leeft niet van algen en ander dood materiaal. De achterpootjes ontwikkelen zich pas later maar zullen uiteindelijk groter worden dan de voorpoten, net als bij kikkers en padden.

De jonge salamanders blijven tot het volgende voorjaar in het water en verschuilen zich graag in dichte vegetatie.

Bron: Wikipedia

Foto's Els Keizer

[← INHOUD](#)

Tentoonstelling "Reptielen en Amfibieën"

In deze zomer is er op de zolder in d'Oude Koestal een expositie over reptielen en amfibieën. Een goede reden om een bezoekje te brengen aan het centrum.

Reptielen en amfibieën behoren samen met de insecten tot de oudste soorten leven op de aarde. De eerste sporen van deze dieren zijn gevonden uit de prehistorie en zij leefden in de moerassen samen met de dinosaurussen en insecten.

Het verschil met de Dino's is dat die (waarschijnlijk) warmbloedig waren en de reptielen, amfibieën en insecten koudbloedig.

Warmbloedige dieren kunnen hun eigen lichaamstemperatuur regelen en de koudbloedige dieren kunnen dat niet. Hun lichaamstemperatuur is gelijk aan de omgevingstemperatuur.

Een van de oudste soorten van reptielen is de krokodil, die in Europa is uitgestorven.

De meeste reptielen en amfibieën leggen eieren en een kleine groep is levendbarend.

Door de klimaatschommelingen op aarde zijn er veel soorten uitgestorven. Ook nu sterven er weer vele soorten uit. Vele inheemse soorten zijn aan het verdwijnen en soorten uit het buitenland komen naar ons land, waaronder de Alpensalamander en de boomkikker.

Het verschil tussen een reptiel en een amfibie is dat reptielen (hagedissen en slangen), merendeels op het land leven en de amfibieën zoals de salamanders en de kikkers merendeels in het water.

De reptielen leggen hun eieren op het land en hebben een harde schaal de amfibieën hebben water nodig om hun zachte eieren tegen uitdrogen te beschermen. Hun larven leven de eerste tijd in het water tot dat ze longen hebben ontwikkeld.

In deze tentoonstelling willen we U kennis laten maken met de in Nederland voorkomende reptielen en amfibieën.

We hopen dat U zo meer belangstelling krijgt voor deze "glibberige" dieren.

P. Adriaanse

[← INHOUD](#)

Bruine kikker

De bruine kikker komt vrij algemeen voor, dus je kunt hem makkelijk waarnemen. Ze stellen weinig eisen aan de omgeving, maar ze geven toch de voorkeur aan kleinschalige landschappen met een vochtige bodem. Bruine kikkers kunnen wel tot 10 jaar oud worden. Ze worden rond de 8 cm lang, maar de mannetjes kunnen de 10 cm wel halen. Je kunt ze herkennen aan de driehoekige vlek die loopt van de neus tot aan de voorpoot

Ze planten zich voort in greppels, vijvers, poeltjes en sloten. De eitjes worden afgezet in ondiepe stukken, waar het water snel kan opwarmen.

In het vroege voorjaar (vaak al eind februari) worden de bruine kikkers wakker uit de winterslaap en de mannetjes verzamelen zich dan in het water en proberen door een zacht geknor (dus niet een luid gekwaak) de vrouwtjes te lokken.

De bevruchte vrouwtjes zetten dan eiklommen af, waar tussen de 700 en 4500 eitjes in zitten. Dat gebeurt half maart tot eind april.

Als de eitjes zijn gelegd, duurt het 10 tot 14 dagen voor de kikkervisjes uit het ei komen. Eind juni verlaten de jonge bruine kikkers het water. De volwassen kikkers gaan direct na de voortplanting het water uit en brengen de rest van het jaar door op het land.

Als je bruine kikkers in de tuin wilt hebben, kun je daar voor zorgen met een stuk met dichte begroeiing en een vochtige bodem.

G. Keizer

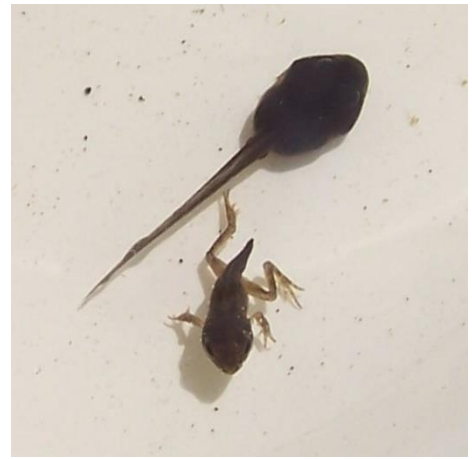
[← INHOUD](#)

Kikkers en salamanders

kikkervisjes

bruine kikker

salamandervisjes

kleine watersalamander

Foto's: Els Keizer

[← INHOUD](#)

Informatie Vereniging "VRIENDEN VAN HET STAELDUINSE BOS"

BESTUUR

Voorzitter	G. Keizer
Secretaris	C.D. Hendriks
Penningmeester	R. van Scherpenzeel
Algemeen leden	M. Aalbrecht D. van Drongelen-Sevenhuijsen J.M. Storm-Paalvast L. Veenstra

Bezoekerscentrum	d'Oude Koestal in het Staelduinse Bos Peppellaan 4, 2691 ND 's-Gravenzande	0174-417 351
-------------------------	---	--------------

Internet	www.hetstaelduinsebos.nl www.facebook.com/hetstaelduinsebos
-----------------	---

Alg. informatie en afspraken groepen	D. van Drongelen of e-mail naar aatendiek@gmail.com	0174-631 427
---	---	--------------

Correspondentieadres	C.D. Hendriks, v. Houtenstraat 2, 2672 DP Naaldwijk	
Redactieadres	G. en E. Keizer, Riemtale 2, 3155 ND Maasland	010-5925 298
Ledenadministratie	E. Keizer, Riemtale 2, 3155 ND Maasland	010-5925 298
E-mail	staelduinsebos@hotmail.com	

U steunt ons vanaf minimaal € 7,50 per jaar, extra giften hierbij zijn zeer welkom.
Het lidmaatschap loopt van 1 januari t/m 31 december. Als u lid wordt na 1 oktober bent u automatisch lid voor het volgende jaar. Opzeggen kan per e-mail of schriftelijk voor 1 november, anders loopt het lidmaatschap automatisch door in het volgend kalenderjaar.

Bankrelatie	IBAN: NL02 ABNA 0476 891 809 t.n.v. ver. Vrienden van het Staelduinse Bos	BIC: ABNA NL2A Honselersdijk
--------------------	--	---------------------------------

De Belastingdienst heeft de vereniging aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).
Schenken, giften en nalatenschappen zijn voor u fiscaal aftrekbaar en de vereniging hoeft geen belasting te betalen over het binnengekomen bedrag.

Alle informatie vindt u op onze website bij www.hetstaelduinsebos.nl/contact.html#ANBI

RSIN/Fiscaal nummer ANBI: 8137.44.519	K.v.K.no. 40397221
---------------------------------------	--------------------

Eigenaar van het bos	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap Oude Delft 116, 2611 CG Delft www.zuidhollandslandschap.nl	010-272 2222 e-mail: info@zhl.nl
-----------------------------	--	--

Beheerder Staelduinse Bos	F. Spreen, Peppellaan 2, 2691 NG, 's-Gravenzande (kantoor bos 06-5177 3176)
--------------------------------------	--

Regiokantoor Kuststreek	Monsterseweg 162, 2553 RM Den Haag (bezoek alleen op afspraak)	070-397 4981 e-mail: regio-kuststreek@zhl.nl
------------------------------------	---	--

Rooster zittingsperioden bestuur	gekozen
1. G. Keizer	11-07-2009
2. C.D. Hendriks	11-07-2009
3. D. van Drongelen-Sevenhuijsen	26-06-2010
4. R. van Scherpenzeel	30-06-2012
5. M. Aalbrecht	06-07-2013
6. J.M. Storm-Paalvast	06-07-2013
7. L. Veenstra	11-07-2015

ISSN – 0920 - 2277	Staeltje Natuur
--------------------	-----------------

[← INHOUD](#)

